

انتشارات حدیث راه عشق
شماره ثبت ۷۰۵۲

فرزندم تک است

بررسی دغدغه‌های تربیتی تک‌فرزندی

پژوهشگر مرکز مطالعات و تحقیقات حیات طیبیه راضیه ترکان

عنوان و نام پدیدآور: فرزندم تک است: بررسی دغدغه‌های تربیتی تک‌فرزندی
مرکز مطالعات و تحقیقات حیات طیبیه، راضیه ترکان.

مشخصات نشر: اصفهان: حدیث راه عشق، ۱۳۹۶. مشخصات ظاهری: ۱۴۰ ص.
فروسی: شماره ثبت حدیث راه عشق: ۱۶۲. شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۲۲-۸۹-۴

۹ بیت فهرست: سی: فیبا یادداشت: کتابنامه.

۱۰ وان دیگر: بررسی چالش‌های تربیتی تک‌فرزندی.

موضوع: کودکان -- Only child

موضوع: روانشناسی -- Only child -- Psychology

موضوع: والدین و کودک -- Parent and child

موضوع: رفتار والدین -- Parenting

شناسه افزوده: موسسه تربیه -- بنی راه عشق. مرکز مطالعات و تحقیقات حیات طیبیه

رده بندی کنگره: ۴۰۴، ۱۳۹۶، ۷/۳، Q۷

رده بندی دیویی: ۱۵۵/۴۴۲

شماره کتابشناسی ملی: ۴۷۰۶۷۲۹

قدردانی: کلیه دوستان و همکارانی که ما را در تهیه تدوین این کتاب یاری نمودند.

ویراستار: سعیده

صفحه‌آرا: مرضیه رحیمی طرح جلد: آرواقا

مدیر طرح و برنامه: مهری ناعم

مدیر تولید و پروژه: سید محمد حسین فرزاد

مدیر فروش و بازرگانی: محمد امین شریف احمدیان

نوبت چاپ: اول/ پاییز ۱۳۹۶

شمارگان تاکنون: ۳۰۰۰ جلد قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۳۳۱۶۵۵۴۳ | شماره پیامک: ۰۹۱۳۳۱۶۵۵۴۳

نشانی: اصفهان، خیابان عبدالرزاق، کوی حاج محمدجعفر، بن‌یست غدیر، پلاک ۵۱.

تمامی حقوق چاپ و نشر برای انتشارات حدیث راه عشق محفوظ است.

از تمامی عزیزان تقاضا می‌نماید پس از مطالعه کتاب **فرزندم تک است** هرگونه نظر، انتقاد یا پیشنهاد در زمینه‌های مختلف اعم از محتوی، چاپ، طرح جلد و... خود را به بخش اختصاصی کتاب در سایت ارسال فرمایید.

WWW.HADISBOOK.IR

فهرست

سخن اول ۱۰

فصل اول چشم‌ها را باید شست ۱۷

گفتار اول: آنچه باید دید ۲۰

گفتار دوم: سدهایی که باید شکست ۲۶

فصل دوم دنیارنگ را باید دید ۳۷

گفتار اول: سپرماجرا ۳۹

گفتار دوم: دانه‌ستن کافی نیست ۴۸

گفتار سوم: غار تنهایی ۶۱

گفتار چهارم: گنج‌های از دست رفته ۶۸

فصل سوم وقتی که همه چیز باشی ۷۷

گفتار اول: نقطه شروع ۸۰

گفتار دوم: چترهای همیشه گسترده ۸۳

گفتار سوم: می‌خواهم همیشه راضی باشی ۸۹

گفتار چهارم: انتظارات نامعقول ۹۳

گفتار پنجم: او خودش است ۱۰۱

گفتار ششم: وابستگی ۱۰۴

گفتار هفتم: نگرانی‌های افراطی ۱۰۹

گفتار هشتم: تنها در میان آتش ۱۱۳

فصل چهارم ۱۱۹

گفتار اول: زمین غافلگیری ۱۲۱

گفتار دوم: شریک جد ۱۲۹

گفتار سوم: از دست دادن ۱۳۵

فصل پنجم ۱۳۹

گفتار اول: پنج انگشت یک دست ۱۴۱

گفتار دوم: بال‌های پرواز ۱۴۴

گفتار سوم: آنچه پدر و مادرها از دست می‌دهند ۱۴۶

سخن آخر ۱۶۶

کتابنامه ۱۶۸

سخن اول

سخن اول

ه همین یک بچه را دارید؟

- [اسم] را به تازگی به برمی گردانم و می گویم: [از من

سؤالی پرسیدید

- بله. پرسیدم همین یک بچه را دارید؟

- بله.

قبل از اینکه جوابم را کامل کنم، ادب می دهد:

- من هم یک پسر دارم. شما قصه نرسید بچه دیگری

بیاورید؟

در جوابش لبخند زدم...

سؤال آشنایی است و بارها و بارها از دیگران شنیده‌ام؛ اما باز هم جواب قاطع و مشخصی برایش ندارم. به اطرافم نگاه می‌کنم. پارک پراز پدر و مادرهایی است که فقط یک فرزند یا در نهایت، دو فرزند دارند. این روزها به ندرت خانواده‌های پرجمعیت دیده می‌شود. شاید هم به شنیدن این سؤال عادت کرده بودم. گویی پرسیدن «ریا»، خواستن فرزند دوم، از سؤالات متداول شده است. اما روز تولد چهارسالگی نازنین زهرا احساس کردم وقت آن فرا رسیده است که خیلی جدی‌تر به این مسئله فکر کنم. نمی‌دانم شاید احساس می‌کردم چقدر زود این چهار سال گذشت و من و همسر و دخترم در حال ازدست دادن فرصت‌هایی هستیم که به جا نیاوریم؛ شاید هم ابراز تمایل شدید نازنین زهرا به داشتن خواهر یا برادر و درخواست دائمی داشتن همبازی، موجب این احساس شد؛ شاید هم مشاهده برخی رفتارها از سوی دخترم یا دیگر تک‌فرزندان اطرافم مانند حساس و زودرنج بودن و داشتن برخی خودرأیی‌ها و درخواست‌های زیاد باعث آن شده بود. اما من و همسر هم مانند دیگر والدینی که یک فرزند دارند، هر بار که از داشتن فرزند دوم صحبت می‌شود، دچار تردید می‌شویم که مبادا نتوانیم فرزند دوم خود را خوب تربیت کنیم یا نکند روابط عاطفی و دل‌بستگی‌های فرزند اولمان آسیب ببیند یا اینکه نتوانیم به خوبی، نیازهای مالی فرزندانمان را تأمین کنیم و در این صورت، بیهوده

روح و جسم خود را به خطر و سختی بیندازیم. از یک سو، فکر داشتن فرزند دوم و از طرف دیگر این تردیدها و نگرانی‌ها مرا واداشت تا مطالعه‌ای دربارهٔ تک‌فرزندى داشته باشم و پاسخی برای تردیدها و نگرانی‌های خودم و دیگر والدین دارای تک‌فرزند بیابم و با بررسی چالش‌های تربیتی تک‌فرزندان، این پرسش را که والدین به داشتن یک فرزند بیشتر تمایل دارند یا چند فرزند، در وسع خودم به نتیجه برسانم.

در قدم اول به سراغ مادران و پدرانی رفتم که فقط یک فرزند داشتند. در مهمانی‌های خانوادگی، جمع‌های دوستانه، پارک، مکان‌هایی که دخترم را برای کلاس‌های آموزشی یا بازی می‌بردیم و هر جای دیگری که با والدین تک‌فرزند روبه‌رو می‌شدم، دربارهٔ تک‌فرزندى با آن‌ها به گفت‌وگو می‌نشستم. از ویژگی‌های تک‌فرزندان سؤال می‌کردم. از دغدغه‌هایشان می‌پرسیدم. دربارهٔ نوع رفتار و تعاملاتشان با فرزندشان صحبت می‌کردم. نگرانی‌هایی که داشتند و مشکلاتی که در ارتباط با فرزندشان درگیر آن شده بودند و البته تصمیمشان را برای داشتن فرزند دیگر جویا می‌شدم. با هر مصاحبه و گفت‌وگو، انگیزه‌ام برای پرداختن به این موضوع بیشتر می‌شد. با این مسئله روبه‌رو می‌شدم که موضوع تعداد فرزندان برای بیشتر خانواده‌ها موضوع چالش‌برانگیز و مهمی است؛

اما گویا تعداد زیادی از آن‌ها ترجیح می‌دهند وارد چالش این تصمیم نشوند و به رایج‌ترین انتخاب این روزها یعنی تک‌فرزندی تن دهند. حتی با والدینی روبه‌رو شدم که با شنیدن آسیب‌های تربیتی تک‌فرزندی، به جای اندیشیدن درباره‌ی آن و روبه‌رو شدن با حقایق، راه نفی کلی این آسیب‌ها را برگزیدند. وارد شدن در دنیای والدینی نه تک‌فرزند دارند و البته مواجهه با خود تک‌فرزندان و گفت‌وگو با آن‌ها نکات جدیدی را برایم آشکار ساخت که قبلاً از آن‌ها بی‌خبر بودم. مسائل و چالش‌های جدیدی که هر کدام برایم پیش‌تر و دغدغه‌ی جدیدی ساخت که سبب شد به سرعت متنخصصان تربیتی و کارشناسان و مشاوران خانواده بروم. درباره‌ی آن‌ها به گفت‌وگو پردازم و همچنین کتاب‌ها و مقاله‌ها و آثار دیگری را که به بررسی موضوع تک‌فرزندی به خصوص از نظر تربیتی می‌پردازند، مطالعه کنم که نتیجه‌ی آن نوشتاری است که در ادامه، تقدیم شما می‌شود. آنچه برای شما به نگارش درآورده‌ام، دغدغه‌های یک مادر است که او را به جست‌وجو و کاوش درباره‌ی موضوع تک‌فرزندی واداشته است. من تصمیم گرفته‌ام در جایگاه یک مادر، بهترین تصمیم را برای خانواده‌ام، خودم و دخترم، نازنین‌زهرای بگیرم. امیدوارم در این مسیر، با من همراه شوید و شما نیز در این مسئله بیندیشید. لازم است در ابتدا، به چند نکته اشاره کنم:

۱. در این مسیر، با نظرات موافق و مخالف

فراوانی روبه‌رو شدم. در این نوشتار، سعی بر آن دارم که نگاهی جامع و واقع‌بینانه به این موضوع داشته باشم. امیدوارم شما نیز فارغ از هرگونه پیش‌فرض ذهنی با من همراه شوید؛ البته باید به این نکته اشاره کنم که مقالات و نظراتی نیز وجود دارد که با برجسته‌کردن نکات مثبت تک‌فرزندی، اصرار بر تک‌فرزندی دارند؛ ولی به نظر می‌رسد که در این مقالات، به همه ابعاد موضوع پرداخته نشده است. از سوی دیگر، مقالات و گفت‌وگوهایی که درباره دلایل داشتن بیش از یک فرزند شکل گرفته، بیشتر از آن بایی است که بر تک‌فرزندی اصرار دارند.

از مناسقات، دستورالعمل تحقیقاتم با این موضوع روبه‌رو شدم که علی‌رغم اهمیت زیاد موضوع تک‌فرزندی، منابع پژوهش‌های کافی در این زمینه، به خصوص در بُعد تربیتی که به طور دقیق، به بررسی این پدیده در کشور، پرداخته، وجود ندارد و این امر، توجه بیشتری را از سوی پژوهشگران و کارشناسان تربیتی می‌طلبد. همچنین با اطلاع عمومی و رغبت تعداد بیشتری از خانواده‌ها به مطالعه و بررسی در این زمینه، امید است حجم مطالعات نیز گسترده‌تر گردد.

۳. در مسیر تحقیقم به گزینه‌هایی برخورد کردم که با وجود اشتیاق به داشتن تعداد فرزندان

بیشتر، به دلایل مختلف ناگزیر به تک‌فرزندی هستند و بایستی به یک فرزند اکتفا کنند. لازم است به والدین این خانواده‌ها یادآور شوم همه آسیب‌هایی که تک‌فرزندان را تهدید می‌کند، امری حتمی نیست که حتماً فرزند شما را هم شامل شود، بلکه شما می‌توانید با مجهز شدن به مهارت‌های گوناگون، این آسیب‌ها را کاهش دهید. البته در این نوشتار، بیشتر به آسیب‌شناسی موضوع تک‌فرزندی پرداخته شده و گاهی، به راهکارهایی برای حل آن‌ها نیز اشاره شده است؛ ولی در هر حال، ارائه راهکار بر عهده این کتاب نبوده و هدف اصلی این نوشتار، بررسی آسیب‌ها و چالش‌های تربیتی تک‌فرزندی است. اما به واسطه آشنایی با نقاط خطر ساز و چالش برانگیزی که می‌توانید با آن‌ها مواجه شوید، به نظر می‌رسد که راه دشواری را پیش‌رو داشته باشید.

۴. به جهت آشنایی بیشتر شما با آسیب‌های تک‌فرزندی، تلاش نموده‌ام با ذکر نمونه‌های حقیقی که در گفت‌وگوهایم به دست آمده بود، شما را در این مسیر با خود همراه تر سازم؛ البته گاهی به سبب نوع بحث در برخی گفتارها، از این مصادیق کمتر استفاده شده و زبان علمی‌تری انتخاب شده است.